

Theses Theologicæ Oppositæ Erroribus Quibusdam Pietisticis

Argentorati: Literis Johannis Friderici Spoor, [1705?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn875841864>

Druck Freier Zugang

theologica.

77.

77

Fa-1092(77.)

Tom, LXXXIX.

1. Carolus Ludovicus Noumágnr de Trinitate Christi eo
oconomia gratiae. Ulmae 1716.
2. Seb. Schmid de oblatione Fidelium & Lph. I, 13. 14. 1712. r.
3. — . de venditione Christi chad. xxvii, 9. —. 1688.
4. Jo. Jacob Lunsenhausen contra Anonymi Angli Christianitatis
not. mysticorum Christianismum rathōnalem. 1713.
5. Michael Foerfchius Praef. Rimmebergensis de pacto hominum
cum Demone ad effodrendos thesauros absconditos 1716.
6. Gottlieb Wernsdorff Praef. Jo. Jacobo Ferbero de Theologia
Experimentalis. 1711.
7. Jo. Jacob Ferber pro vir. de Excecatione et induratione spirituali
ad Marc. II. 11. 12. Argent. 1716.
8. Gottlieb Wernsdorff de Theologia Mystica. 1714.
9. Jo. Joachim Zentgraf de Panit. quotidiana. 1697.
10. Jo. Franc. Buddeus Praef. Sibero de Beatitudine oratorum. 1709.
11. — . de Haeresi Arabiorum.
12. Jo. Fridenci Mayeri Paulus Suecorum Apostolus I. Theses
ex Epistola ad Galatas a Suecor. Studijs defendenda. 1709.
13. Jacobus Saalkopff de Spinozismo post Synodum Grybolicam. 1708.
14. Martinus Geier ad Ezech. XII, 9. Recusa Witt. 1712.
15. Georgi Henr. Goetz ad Act. X, 44. 45. 46. Tubae. 1712.
16. — . observationes ad chad. XII, 40.
17. 18. 19. — . de Mercatoribus eruditiss.
20. — . Museum Eruditi vanis memorabilibus conspicuum.
21. Jo. Andreas Schmid de literis sanguine Jesu Chr. firmatis.
22. Petrus Zorn de methodo explicandi Phrasaeologiam dogmaticam &
Analoga rituum.

THESES
THEOLOGICAE
OPPOSITAE ERRORIBUS
QUIBUSDAM PLETISTICIS

Quas
Sua Praesidio

DR. JOHANNIS NICOLAI
HABIT. THEOLOGICI

SS. Theol. D. & Prof. Publici Liberae Universitatis
Halleensis, Canonici, et Theol. Decani

Domini Rectoris, Facultatis, et Praesidis

Publico Auditorio

M. JOHANNES JACOBUS ZETTER,

Ag. SS. Theol. Censor

Ad diem Martis, 27. Junii, 1770, in Alma Univ. Halle

1770

ARGENTORATI

Typis J. HANNI, et D. DEICKE, 2803

I. N. J.
Christiane Lector.

Theses has Theologicas lubens submitto tuo iudicio, sed id a Te amice contendo, ut ne fugitivo oculo percurras, sed singula verba expendas, & tum demum secundum Scripturam iudicium feras. Si enim secus facias, contra conscientiam acturus es, perinde ut illi, qui Theses meas miscellaneas idiotis interpretati, ipsis persuaferunt, me prohibere applicationem in lectione Scripturae Sacrae, id quod mihi nunquam, ne quidem per somnum in mentem venit, absit ut vigilans & cum meditatione haec scripserim. Si vero intellexero homines eiusmodi non bona fide theses meas in vernaculum convertere sermonem, ego ipse meo stylo easdem transferam, additis notis, unde hominum istorum mores & finis, quem intendunt, clarius possit perspicui. De caetero palam hic profiteor nulla me hominum iudicia minus aequa moratura esse, quo minus pro ratione officii veritatem strenue propugnem; quin & honori mihi ducam, si idem iudicium me maneat, quod beatum Dn. M. Schmidium N. T. Diaconum, olim discipulum meum, post apud externos amicum, & tandem in patria compatrem, post fata dilectum & honorandum, de quo homines christianissimi sc. nec christiane, nec pie dicere solent: daß keiner unter uns Pietisten sene/ welchen er nicht vor sich gehabt/ und sich keine Mühe noch Arbeit dauern lassen/ Tag und Nacht zu suchen/ ihn vom rechten Weg abzulehren; und darum werde Er auch so sehr bedauert: hat er wohl geschmiedet/ wird es ihm wohl nutzen. Quem admodum enim fidus DEI minister de his mendaciis jam cum veritate in caelis triumphat; ita mihi gratulabor, si de eodem Zelo apud bonos bene audiam, Vale!

3

38.

43

4

49

48.

THESIS I.

Methodus ista Arnoldiana, qua hodie utitur (ut affectæ ipsius testantur) quod nulli templo magnifice instructo utitur, sed in cœnaculo examina simplicissime instituat, nec ad id ante se præparet, sed loquatur, quicquid ei pro tempore suggeratur (gegeben werde:) hæc, inquam, methodus uti nova non est, ita nec probari potest, aut debet; multo minus sive Studiosus Theologiæ, sive minister verbi eandem salva conscientia imitabitur.

Expositio.

Non equidem ignoramus prioribus tribus seculis, vel templa nulla, vel saltem non ædes magnificas in usu fuisse, cum in Cœmiteriis & Cryptis Christiani sacra sua peragerent, adeo ut communiter ad sæculum quartum referant originem templorum splendidiorum, quæ *νυπιακαὶ ὀικῆαι*, ædes dominicæ appellabantur, uti ex Eusebio l. 8. c. 1. & l. 9. c. 10, recenset Dn. D. Rechenberg Hist. Eccl. period. 2. c. 1. §. 65. Id vero factum esse partim ex necessitate, qua constringebantur; partim quod gentilium templis uti nollent, partim ne Majestatem Divinitatis, ædiculis includere viderentur, ex historia Ecclesiastica manifestum est. conf. b. D. Bebel. Antiquit. Eccles. secul. 1. p. 67. & secul. 3. p. 848. Neque nos hodie necessitatem quandam fingimus pro cultu divino in templis peragendo, qui novimus illud Christi Joh. 4. 21, cultum adorationis in N. T. nulli certo loco alligatum esse; attamen licitas esse ejusmodi ædes sacras etiam bene exornatas docemus, cum nihil mali intrinsece habeant, docente magnifico Salomonis templo V. T. cujus splendor si per se malus fuisset, non potuisset esse habitaculum DEI; si quando externe accedat abusus, rem ipsam non vitiat, sed hominis est peccatum. At vero, qui cum Arnolde simpliciter & ubique primam illam Christianorum simplicitatem crepant, nã illi insigniter falluntur,

tur, dum ex necessitate quod factum est, in legem & normam perpetuam convertunt; & quod Dei benignitate Ecclesiae contigit, egregie criminantur: Atque hinc est, quod quidam templum Mariae Halae Saxonum Templum Dianae appellat, hinc est, quod per contemptum templum appellant das gespiste Haus, vid. Quackfgr. p. 284. & quod Weigel. Postill. part. 1. scribit: Moses mit seiner Maurkirch gehöret auff den außern Menschen; item die Renati ob sie gleich in der Maurkirch sind/ so schadet's ihnen nicht: unde & Maur- & Stein-Kirchen appellat conf. D. Nicol. Hunn. Betrachtung der Paracell. und Weigel. Theol. mor. 8. p. 336. atque hoc est, quod damnamus templa deferi, hac mente, & ex his erroneis opinionibus.

Sed nec illud probandum, sine meditatione ad sacros sermones & examen accedere Arnoldum, vel ad imitationem ejus studiosum quendam, aut Ministrum Verbi, neque dictum Christi Math. 10, 19. ipsos juvat, *quum tradiderint vos, ne anxii curetis, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora.* Id enim non ad quemcunque, sed necessitatis & persecutionis casum pertinet; nec excludit curam & meditationem, sed anxiam & dubitantiem curam, quae de auxilio & gratia DEI certa non est; id quod $\mu\epsilon\pi\mu\upsilon\upsilon\alpha\upsilon$ satis indicat, conf. Matth. 6, 25. 27. seqq. neque ad omnes in officio constitutos, omnem statum & tempus applicari potest, aut debet. Ut quid enim Petrus 1. Epist. 3, 15. suos paratos esse jusisset semper ad defensionem omni petenti rationem de spe, quae in ipsis est? ut quid Paulus Timotheo 2. Epist. 3, 14. scripserit, mane in his, quae didicisti, se meditatione nulla opus? & periculum faciat aliquis fanaticorum, nec graecas, nec hebraeas literas discat, videat, an vi hujus promissi in linguis suis scripturam intelligat? an immediate ut Apostoli Act. 2. linguarum harum notitiam a DEO sit accepturus? Est vero hominum novorum illud vitium, quod cum antequam diu multumque in literis versati sint, ut notitiam firmam multarum rerum sibi compararint, qua ex tempore de variis rebus apte disse-

3

38.

43

4.

49.

48.

rere possint, sui obliti existiment, vel aliis etiam persuadere conentur, id se ex immediata habere inspiratione; quo phantasmate melancholici, vel ignavi alii correpti, labori omni superfedent, & si minus bene, minus recte, vel non ad rem deinde dicant, hoc ipso excusare se nituntur, locutos se esse, prout Spiritus dedit in illa hora. Certe Apostoli epistolis suis, hortationibus & admonitionibus ut Christiani in cognitione JESU CHRISTI crescant, omnes frustra fuissent; & frustraneum fuisset CHRISTI mandatum, Matth. 28. de instituendis gentibus, si omnia ab immediata illuminatione expectanda essent.

THESIS II.

Qui templa ædesque sacras e lapidibus extructas tanquam externa (äußerliche) templa rejiciunt, eo quod ipsi templa Spiritus S. sunt interna; aut verbi prædicationem, quæ in templis fit, tanquam inefficacem & inutilem contemnunt; Scripturæ sacræ reclamant, fanaticis consentiunt, & publicum ordinem ac tranquillitatem turbant, non sine contemptu Magistratus.

Expositio.

Non opus esse existimo, prolixè hic profiteri, luxum sumptusque nimios in ædificia sacris destinata, nobis non probari, cum id ubique nostrates doceant: sed hoc potissimum est, quod intendimus, non esse inanes illas cogitationes & sermones hominum tolerandos, cum templa non amplius frequentant externa, sub hoc prætextu; se diu satis externa templa frequentasse, esse se templa Sp. S. jam internum etiam templum esse exornandum. Hi namque homines aut imperite ex iis, quæ subordinata sunt, faciunt opposita, cum templum esse Sp. S. & ædes sacras adire adeo non sint opposita, ut David Vir sanctus & Sp. S. actus templum DEI, etiam templum externum magnifice satis extruendum & intenderit, & Salomoni mandaverit, DEO utrumque probante; quo in templo Viri divinitus inspirati

inspirati & docuerunt, & nomen DEI sanctissimum celebrarunt, Et ne quis hæc tanquam V. T. figuras rejiciat, certe patet ex hoc, per se non esse illicitum adire templum externum, nec esse opponenda, Sp. S. templum, quod est anima fidelis sancta, & templum externum. Accedit, quod Christus in N. T. & Apostoli in templo sæpius docuerunt, nec templum, aut scholæ ipsis abominationi fuerunt, sed Pharisæorum corruptela & induratio: Aut homines isti Novatores (quod hic revera latere puto) ex contemptu verbi externi & ministerii templa adire recusant, quo errore in ipsa quoque ædificia criminationes evomunt. Quin & sibi illis haud opus esse concionibus publicis dicunt, dann sie seyen von Gott gelehrt/ mein Jesus lehret mich solches. Quo ipso aut immediatam illuminationem & enthusiasum docent, quod hactenus sæpius ipsis objectum, frustra illis negantibus; vel ex ignorantia, ut sit a simplicioribus, vel ex pertinacia ab antesignanis Novatorum: vel si hoc nolunt, imperite opponunt duo hæc doceri a Christo, & ejus ministro publico in Ecclesia. Quin & hi homines ipso facto suo, quod in nobis improbant, adstruunt, dum in conventiculis clandestinis quibusdam calumnias suas recitantibus, aliquo lecto ex Scriptura sacra capite, illud ad suos applicant non sine atrociorum injuria, putantque se cætum electorum, & Spiritu Sancto doceri & summe pietatis exercitio defunctos esse. Sed repugnant hæc Scripturæ Sacræ, Rom. 10. ubi ordinarie fidem in adultis sine auditu prædicantium verbi, non esse testatur Apostolus; quid quod Matth. 28. Christus discipulos suos docere jus sit omnes gentes, quem laborem frustra Jesus suis imposuerit Apostolis, si frustranea, inefficax & inutilis est externa verbi prædicatio & auditus; & quorsum Epistolæ Apostolicæ tum Catholicæ, tum ad singulas Ecclesias Scriptæ, si sine verbo externo audito, lecto &c. Spiritus Sanctus omnia in hominibus perficit. Sed est hic error non novus, sed jam ante Weigelii fuit Postill. part. 1. p. 5. Moses mit seiner Maur = Kirch gehöret auff den äussern Menschen etc. part. 3.

3

38.

43

4.

49.

48.

part. 3. p. 94. Ich wolte lieber in dem Reich des Teuffels seyn/ als in der
Kirchen bey den Verdammten also gefangen/ gebunden/ mit dem
schweren Joch ihres erdichteten Gottesdiensts/ die Renati, ob sie gleich
bey ihnen in der Maur-Kirch sind/ so schadets ihnen nicht/ sie sind dem
Rachen entwischt/ singen Gott Lob und Danck/ der nicht zu gab/ daß
ihre Schlund uns mocht fangen: vid. b. D. Nicol. Hunn. Petr. der
Paracell. Weigel. Theologie. p. m. 335. & 341. Wir erfahren täglich
bey allen Buchstabischen Predigern/ daß bey ihnen kein Glaub zu hö-
ren ist ex part. 1. --- alle Buchstabische sind zugefahren/ und haben ge-
lehret/ der Glaub komme aus dem außern Gehör/ aus dem Sacra-
ment/ Gott wolle nicht anders kräftig seyn/ als durch eufere Mittel/
es möge auch niemands zum Glauben kommen/ als durch eufere Mit-
tel/ und sehen doch vor Augen/ daß mit allen ihren Dingen nichts dar-
aus wird/ es gehet alles leer abe/ sie dreschen leer Haberstroh/ und man
entbeeret seliger ihrer Predigt/ dann daß man ihnen zuhöre etc. Atque
hæc dogmata & his affinia publicam tranquillitatem, ordinesque
bene & sancte institutos vel evertere, vel turbare etiam majores no-
strinclitus Urbis hujus Magistratus sapientissime judicarunt; Id
enim verba habent mandati, von dem Sonntag und wie man den hal-
ten soll/ Actum & Decretum Montag den XXVIII. Tag Decembris
Anno (15) xxxiiij. Zum vierdten/ wiewohl diese (der Widertäufer)
und dergleichen Secten etc. etc. Zum fünfften/ dieweil wir allein
durch den wahren Glauben in Christum Jesum Verzeihung der Sün-
de/ und das ewige Leben erlangen/ und dann derselbe aus dem Gehör
Göttliches Worts kömmt/ so lassen unser Herren Meister und Rath
obgemelt/ euch als ihre lieben Angehörigen/ und Mitbürger/ getreulich/
Väterlich und zum freundlichsten ermahnen und bitten/ daß euer jeder
für sich selbst die gemeine öffentliche Predigen/ und besondern an dem
heiligen Sonntag fleißiglich besuchen/ auch sein Weib/ Kind und Ge-
sind/ die sonst ohne Erkänntniß Gottes leben und erwylden/ dasselbig zu
thun unterweisen und anhalten/ auch seine Kinder zu der gewöhnlichen
Kinderberichten führen und schicken — wollend. — Und dieweil
die

die Wiederwertigen und Verführer gemeinlich darauß handeln/
wie sie mit unerfündlichen schmälichen Nachreden/ die Verkünder
Göttlichs Worts bey dem gemeinen Mann in Verkleinerung brin-
gen/ damit sie die Leuthe von gemeinen Predigen ab- und zu ihren
Secten ziehen mögen/ und dann ja solch unfreundlich und unwar-
haftig Nach- und Ubelrede wider Gott/ Brüderliche Lieb/ Bürgerli-
che Pflicht/ und zuvor ausgegangen Mandaten und nicht zu klei-
nem Verachtung Göttlichs Worts und gemeiner Stadt Straßburg
dienet/ so laßen euch abermahls unsere Herren ernstlich vermabnen/
und wollen/ daß alle ihre Bürger und Inwohner dieser Stadt
Straßburg solches Lästern und Schelten/ es sey heimlich/ öffentlich
ab- und reuig ständen 2c. 2c. 2c.

En nihil novi sub sole! patet hinc, quod dixi, ex ipso iudicio
Magistratus Illustris hujus urbis constare, ejusmodi errores sub-
vertere ordines publicos & tranquillitatem communem, id quod
ulterius confirmat ein ander Mandat/ deß sich die Bürger der Sec-
cten und fürnehmlich der Wiedertäufer entschlagen sollen/ cujus
initium, Wir Jacob Sturm/ der Meister und der Rath etc. Actum
& Decretum auff Samstag den xxvij Junii Anno M Dxxvij.

THESIS III.

Quemadmodum certum est, sanctificationem diei dominicæ
jure divino & humano etiam necessariam & præceptam esse;
ita nihilominus non est probandus illorum rigor & zelus impru-
dens, qui, quod tempus attinet, ita morale urgent, ut nullum ca-
sum necessitatis, nisi extremi periculi & vitæ admittant, eos vero,
qui ex Coloss. 2. de Sabbato judicant, insimulant ac si cum zelo
sanctificationem urgere non possint, vel zelus tamen ipsorum
inanis & sine fructu sit futurus.

Expositio.

Sanctificationem Sabbathi, quod nobis dies est dominica, præ-
ceptam esse in decalogo; non tantum hodie, sed olim pueri
sciverunt illisque inculcatum est; & quæ supra allegata sunt de-
creta

B

creta

3

38.

43

4.

49.

48.

creta inclyti Magistratus nostri, satis confirmant jus humanum, saltem nobis, sicut de hac quidem re, quantum mihi constat, nec fuerit olim, nec hodie sit inter Theologos quæstio; id quod ad statum controversiæ probe notandum est, ne quis (uti fieri amat) apud imperitos nostram doctrinam & thesios hujus sententiam traducat tanquam profanam & impiam, quæque die dominico omnem promiscue permittat lasciviam & petulantiam: addimus tamen & hoc, discrimen utique esse magnum moralitatis & obligationis de sanctificando die dominico, & aliis diebus festis ab Ecclesia in memoriam sanctorum &c. institutis; hæc enim ut quis conscientia suæ, & tentatæ alterius satisfacere possit, sunt probe discernenda, præsertim hodie, ubi temporum difficultas multa homines docet & cogit quasi facienda, quæ alia vice non facile concederentur. Sed quod attinet quæstionem de moralitate temporis, an unus dies ex septem sit necessarius, an vero posset octavus, nonus, vel decimus &c. eligi, & an ad certas horas adstringi debeat? Quæ posterior sententia, nec præcise unum ex septem necessarium esse, nec certas horas, fuit b. Dn. D. Sebastiani Schmidii sententia, de qua vir Amplissimus & de Ecclesia Christi præclare meritus Dn. D. & Prof. Fechtius in Schediasm. disp. 3. p. 538. de qua quæstione etiam nuper disputatum novimus inter Dnn. Saxonicos, hanc, inquam, quæstionem quod attinet, jam in præsens non opus est illam decidere, aut ventilare; sed improbandum esse docemus rigorem nimium & imprudentem Zelum Novatorum, quos imprudentes dico, ideo, quod fateentur se scripta Theologorum non legisse, pastori sufficere Biblia & b. Arndii Liberos de vero Christianismo, & tamen de hac quæstione ex multis argumentis prolixè agitata sibi potestatem sumunt judicandi, quam vel non intelligunt, vel fundamenta saltem sententiarum non assequuntur; & nihilominus pronuntiare audent, sententiæ posterioris fautores, non posse urgere sanctifi-

sanctificationem diei dominicæ &c. nec si urgeant, fructum inde sperandum esse, quum scire deberent sententiam illam ex Matth. 12, 9, Marc. 3, 1, Luc. 6, 1, 6, & pluribus veterum doctorum testimoniis confirmari solitam. Equidem facile largimur, illum Zelum non posse habere, qui sententiæ posteriori adstipulantur, qualem satis imprudenter ostendunt docentes & dicentes, non pertinere absolutionem ministri ad eos, qui die dominica ad nundinas abeant, non posse digne accipere S. Cœnam, furari illos absolutionem, *sie stehlen die Absolution ab*: imo nullum fere casum esse necessitatis, nisi extremum vitæ periculum, quæ verba & phrasas credo nec eos approbaturus esse, qui rigidior sententiam amplectuntur, præsertim si illis proponantur, qui in summa temporum difficultate cum paupertate luctantur, & peractis sacris de pane lucrando &c. cogitare coguntur. Ut Lector habeat, quo conscientia suæ in ejusmodi casu & quæstione consulere possit, ex Matth. 12, 1. seqq. discat, quomodo Christus Dominus Sabbathi neget violati diei sancti reos discipulos suos, evulsas spicas comedentes, & eum qui de ove inter judæos vilioris pretii animali in foveam lapso, sed extrahendo sollicitus est, e quibus exemplis additis rationibus facile erit, ad similem casum responsum Christi applicare.

THESIS IV.

UTi nemo est ex iis, qui Christiano nomine digni sunt, qui negare audeat, debere hominem in exercitio pœnitentiæ agnitis peccatis ex lege, & peccatorum bene meritis pœnis se dignissimum judicare; ita tamen non est forte aliquis futurus pius Theologus, qui dixerit, si ad pœnitentiam nos bene comparare volumus & cum DEO novum foedus inire, dignos nos reputare debemus, quos diabolus in frustra discerpat.

B 2

Expo-

3

38.

40

41

49

48

Expositio.

DUm hanc thesin scribimus, non leve, aut nostrum opus dici-
mus esse pœnitentiam; sed Spiritus Sancti id in nobis exci-
tantis & operantis, neque putamus posse aliquem justo majorem
habere pœnitentiam veram de peccatis admissis; Hoc tamen et-
iam monemus veram pœnitentiam non ex quantitate, sed sinceri-
tate cordis judicandam & æstimandam esse; ne de remissione
peccatorum & gratia DEI semper fluctuare cogamur, ad quod
prior illa sententia aperte ducit. Deinde & putamus observan-
dum discrimen, pœnitentiam esse vel stantium quotidianam eo-
rum, qui virtute Sp. S. carnem vincunt, ne ejus desideria perfici-
ant, de quibus Paulus Rom. 8, 1. ἔδεν κατάκριμα, nulla est damna-
tio in iis, qui in Christo Jesu sunt, qui non secundum spiritum
ambulaut; an hi jam salvo Apostoli dicto, in vera pœnitentia
hoc modo ut in thesi dictum, de se debeant judicare, vel etiam
possint? ego nec video, nec existimo: Alia est pœnitentia la-
pforum, de qua aliter est pronunciandum. Jam non puto ad cen-
tenos pluresve auditores promiscue talem sermonis exhortatio-
nem fieri posse, nisi confiterit, nullum inter eos esse, qui non sit
enormis peccator & peccatis conscientiam vastantibus infamis,
quod si nesciat minister, imprudenter & non sine scandalo ejus-
modi phrasibus pœnitentia suadetur: si sciat esse mere tales non
ad absolutionem admittendi sunt, nisi de vera pœnitentia ipsi con-
flet, quantum homini, qui corda non novit, de ea re judicare
fas est.

THESIS V.

Solent illi, qui verbum DEI non attendunt in varios prolabi er-
rores, sic ut sibi ipsis non consent; exemplo sunt novatores
qui

qui aliquando ut pœnitentiæ magnitudinem extollant insolitis phrasibus exaggerant; post cum aperte mentem explicant, docent, quod Christianus Christo unitus non opus habeat confessione (der Beicht) si in corde certus esse possit peccata sibi remissa, & sine confessione (ohne die Beicht) sacram cœnam adire posse. Siquidem antequam ad confessionem accedat, jam oportere certum esse, quod a DEO in fœdus gratiæ receptus sit & peccata sibi remissa; ad sedem confessionarii (im Beichtstuhl) sacro nimis id esse, modo id fieri, ut ibi externe attente parum se gerat (äusserlich andächtig ein wenig stille.) Quæ sententiâ uti potestatem clavium elevat & ad ministerii contemptum directa est, ita (ut de aliis non dicam) Weigelii errorem circa hanc rem aperte fovet.

Expositio.

Ture meritoque causam errorum diximus contemptum, vel neglectum verbum DEI, docente id experientia, homines cum se permiscere rationi, vel persuasioni, de peculiari sanctitate præ aliis, varios in errores labi, exemplum dedimus præcedente thesi: aliud hac ipsa proponitur, de Christiano CHRISTO unito, an opus habeat confessione, scil. quæ sit, coram Ecclesiæ ministro, sive in genere, sive etiam in specie? Quæ in quaestione id notamus, si casus incidat, quo quis in discrimen mortis adducatur, nullo Ecclesiæ ministro præsentente, vel cui confiteri non possit, vel non liceat, talem, si agnita peccata DEO fuerit confessus, & in fide vera decedat, utique salvari, nec de ejus salute dubitandum esse; sed de hoc casu nec thesis loquitur, nec novatores isti, quorum de confessione mens est in ipsa thesi proposita: sed de eo, quo quis copiam ministri habet ordinariæ, vel habere potest, hoc in casu dicimus, ministerium a Christo institutum, quod potestatem clavium tradente Ecclesia habet, non esse prætereundum, ne quod Christus instituit vilipendatur, scandalum præbea-

3

38.

43

4.

49.

48.

tur, aut libertinismus introducatur, quo tandem promiscue, cum spiritus nescio quis, inspiraverit, ad S. Coenam ruunt, qui opinione suæ pietatis aguntur. Et si nobis de alia ratione non constaret, cur Sacerdoti in Ecclesia DEI confiteri peccata debeamus, quam mandatum Christi; hoc tamen homini vere pio, & in mysteriis divinis non nimis curioso sufficere deberet, Joh. c. 20. sed experiuntur quoque afflictæ conscientiæ, quando sæpe solatio fruuntur, dum confessi peccata & instruuntur ulterius, & verbo DEI promissionibus divinis recreantur. Præterea cum & ministro Ecclesiæ conveniat & Ecclesiæ intersit, ut de iis, qui S. Coenam accessuri sunt, ipsis constet; non potest talis nisi conculcato omni ordine sacram Coenam accedere, quod si faciat eo ipso reus est violati præcepti apostolici, 1. Cor. 14, 40. & hoc ipso dignus, qui admittatur ad communionem corporis & sanguinis Christi. Sed ut in thesi dictum est, fit hoc in contemptum ministerii & ordinis Ecclesiastici etiam ex ea falsa hypothese, quod isti fanatici æqualitatem jactant, ut v. g. faber serarius ejusdem sit ordinis, ac magistratus præcipuus, vel minister Ecclesiæ (der Das Pfarrherr-Handwerk gelernt, ut per contemptum isti loquuntur) ex hoc, inquam, est, quod nolunt subjici, vel confiteri peccata homini sibi æquali, qui tamen eo in casu & officio minister & æconomus DEI æstimandus est 1. Cor. 4, 1. Deinde & ex eo fit, quod cum videant festucam in oculo fratris, trabem autem in oculis suis non animadvertunt, statim ad criminationes decurrunt, de ministerio impio, cujus ope nec possint juvari, nec ipsorum ministerio absolvi a peccatis, nec dictam absolutionem sibi applicare; atque ideo, nec confessionem, nec absolutionem necessariam esse contendunt. Quod de externo habitu bene composito dicunt, in ipsos quidem egregie quadrat, qui formam quidem vel speciem pietatis præ se ferunt, virtute ejus abnegata, quod iis notum, quibus cum ejusmodi hominibus res est in contractibus vel aliis negotiis, unde lucri alicujus spes affulget. Hoc autem dogma

dogma iterum novum non est, sed Weigelianum, ita enim verba Weigelii ex Dial. de Christian. p. 4. allegat b. D. Hunn. Betrachtung der Weigel. Theol. alle fallen für diesem Stand nieder / und sprechen: Vater Unser / der du bist auff Erden / du hast Gewalt zu lösen / zu binden / den Himmel zu auff und zu thun. Et ex Postill. part. 1. pag. 12. allegat. b. Hunn. p. 175. da ist ein Breuel der Verwüstung / da man sich hánget an die Lehrer / die da sagen / bey ihnen müsse man Vergebung der Sünden holen / sie sitzen an statt Gottes. Et ex Postill. p. art. 1. p. 180. hæc recitat b. D. Hunn. So du wárest an einem Ort / da man müste zu Beichte gehen / und für dem Priester da die Sünde bekennen / es würde dir geboten zu beichten / so laß den äussern Menschen beichten / und hinknien für den Priester / da die Sünde bekennen / und behüte den innern / daß er nicht beichte / daß ist / daß er nicht gedencke / der innere Mensch verdiene etwas / und erlange die Absolution vom Priester / sondern daß der innere Mensch **GOTT** beichte und bekenne / und keinem Priester / laß dem äussern das Joch tragen / mache keinen Krieg darüber / dann du weißest wohl / daß der Priester nicht möge Sünden vergeben / und daß solches Beichten ein Menschen-Gedicht sey und wieder Christum.

Hactenus ex b. Hunn. verba Weigelii, cujus nomen si quis existimet præter meritum esse exosum, eum putamus, nec Weigelio multo meliorem, nec de jure August.

Confess. socium se profiteri
posse, vel debere.

Corollarium.

3

38.

43

4.

49.

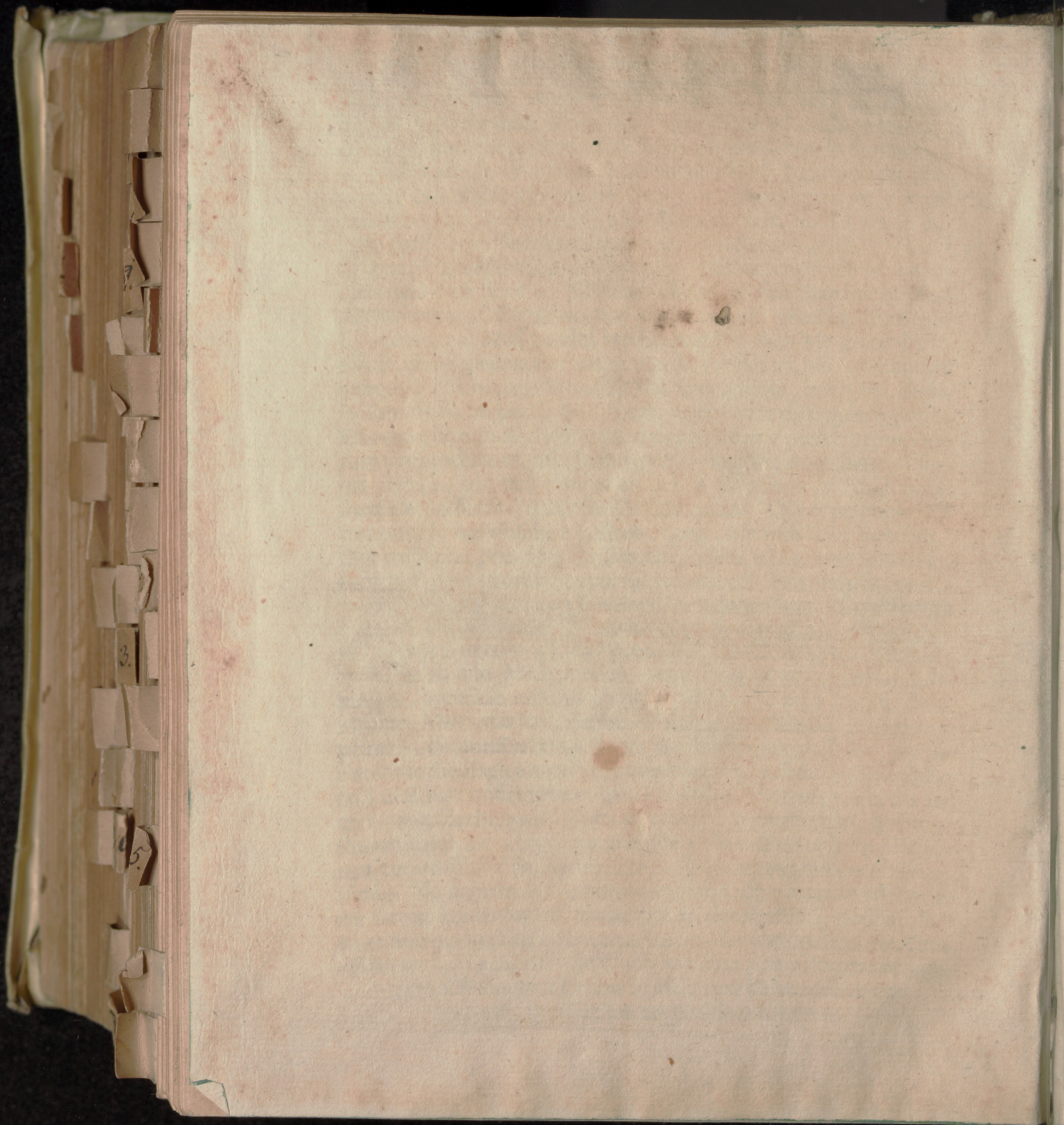
48.

Corollarium.

Flavianus celeberrim⁹ Pontifex Antiochenus, qui Enthufiaftis Meffalianis negantibus, confessionem morbi mira prudentia extorsit, Adelphio grandi natu blande compellato, ut delinitus senex totum venenum occultatum evomeret, hic, inquam, Flavianus tum ob zelum, tum ob prudentiam commendandus est; eo quod homines isti *morbum illum celare tentabant, & inter redargutiones quoq; impudenter negabant*, ut loquitur Theodoret. *Histor. Eccles. I. 4. c. XI. f. m. 399.*

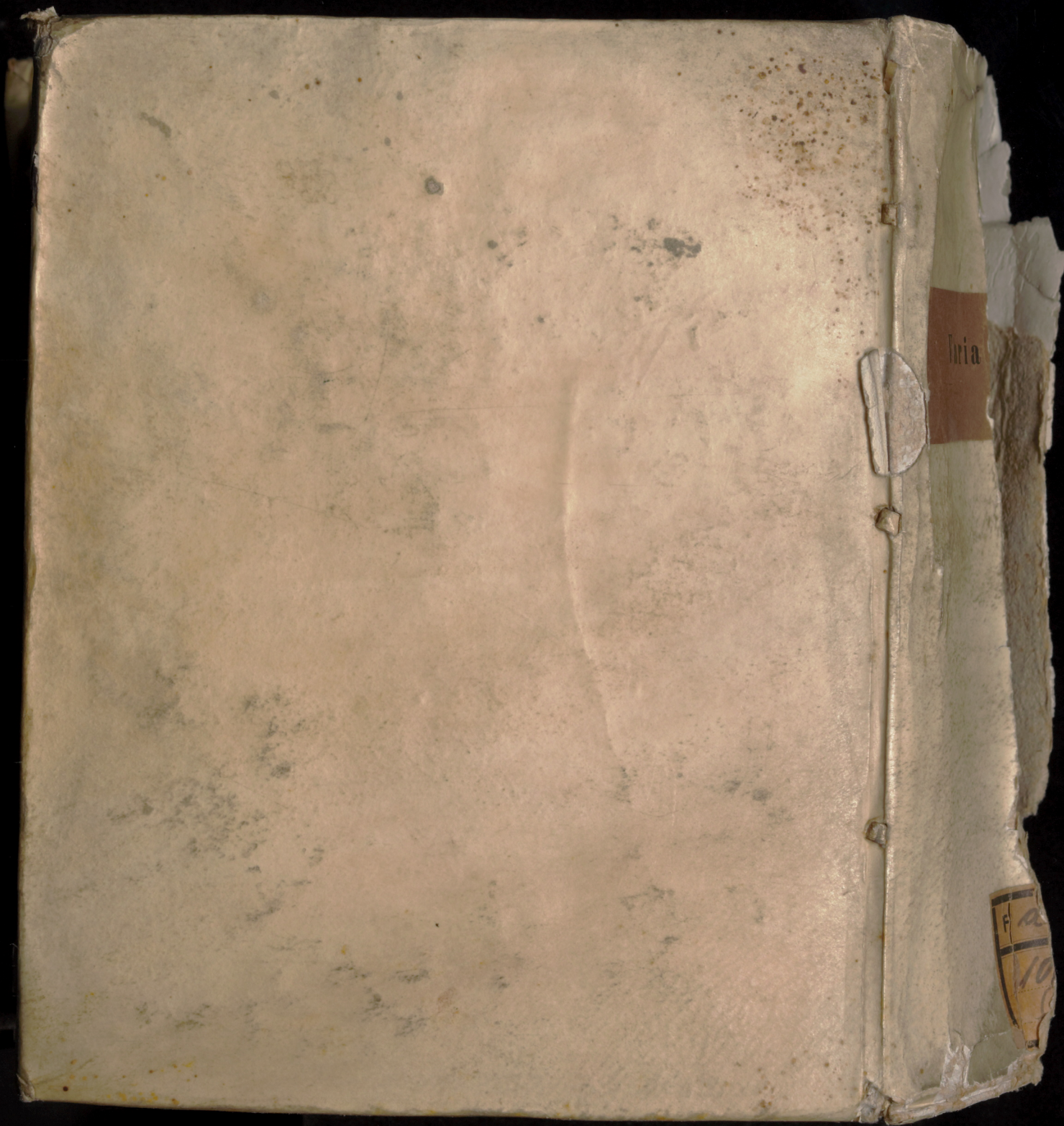

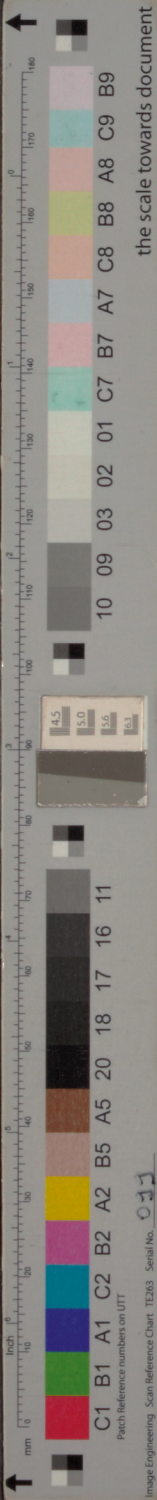

Iria

F
10

the scale towards document

et mediis, depellere ualeamus, sicut id in Spinoza
 e praestitere Blyenbergius et Poiretus,
 sicut uero alias ea rebus utilibus et innocuis fata
 nt, ut, dum nimis euehantur, plus noceant,
 nt; ita idem Mathematicis demonstrationibus
 do istis, tanquam argumentis primariis, dogma-
 uersum, ne sanctissimis quidem fidei myste-
 onfirmare conamur. Nam cum Mathematicae
 es unice nitantur euidencia rationis et sensuum,
 turpissima confusio principiorum introduce-
 mentis rationis probentur, quae fundamentis
 istere debebant, Quin (2.) Mathesis et ratio
 ni, sed reuelatio rationi subiiceretur, et haec
 uero ut domina respiceretur. Inde (3.) fides
 superstructa esse debebat, clarissimis scriptu-
 us, non illis, sed Mathematicis demonstra-
 retur; adeoque (4.) res grauissimae, quae sub
 s nobis commissae sunt, inaedificarentur fun-
 roso, infirmo, et a quouis tentationum uen-
 endo. Imo (5.) ipsa fidei mysteria, non ad di-
 sum, sed ad rationis nostrae mathematizantis
 iperentur. Quibuscunque enim mens nostra
 euit, ad ea plerumque conceptus suos formare
 e rebus spiritualibus, non spirituales, sed mathe-
 ptus foueremus. Ex quo uero (6.) id sequi-
 m omnium sapientissime, addo et solidissime
 rebus loqui uelimus, eas tam misere detor-
 inter se confundamus, ut praeterquam quod
 udibrio turpiter nos exponamus, manibus pe-
 ad aiunt, in Scepticismum Indifferentismum,
 ismum et Atheismum prolabamur. Quod qui-
 acilius euenire solet, quo plus intellectus no-
 tus a spiritualibus abhorret, et quo periculo-
 s inuenta anteferre reuelationi diuinae,